

SKAITMENINIO TURINIO NAUDOJIMAS KAIMYNINIŲ ŠALIŲ MUZIEJUOSE IR KITUOSE KULTŪRINIO TURIZMO OBJEKTUOSE

2016 m. rugsėjo 21–23, 30, spalio 1–2, 7–9 d. Lietuvos dailės muziejaus (toliau – LDM) filialas Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centras (toliau – LM ISC LIMIS), bendradarbiaudamas su kultūrinių iniciatyvų įmone „Ancilius“, organizavo trijų išvažiuojamųjų seminarų ciklą „Kultūros paveldo skaitmeninio turinio panaudojimas kaimyninių šalių muziejų ekspozicijose ir parodose bei kituose kultūrinio turizmo objektuose“. Juose dalyvavo, su kaimyninių Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos kultūros paveldo įstaigų darbu skaitmeninio turinio naudojimo srityje susipažino, kvalifikaciją kėlė Kauno, Šiaulių ir Klaipėdos muziejų regioninių skaitmeninimo kompetencijos centrų, LDM filialo LM ISC LIMIS, kuris vykdo Lietuvos muziejų nacionalinio skaitmeninimo kompetencijos centro funkcijas, darbuotojai, taip pat grupė kitų LDM struktūrinių padalinių specialistų, dalyvaujančių skaitmeninimo veiklose, inicijuojančių ir vykdančių bendradarbiavimo su kitų šalių kultūros paveldo įstaigomis projektus.

Išvažiuojamieji seminarai vyko Latvijoje, Lenkijoje ir Baltarusijoje. Rugsėjo 21–23 d. dalyvauta seminare „Neatrastoji Kuršėmė“ (Latvija), 2016 m. rugsėjo 30–spalio 2 d. – „Senoji Prūsija: Griunvaldas, Torunė, Olyva, Gdanskas, Malborkas, Olštynas“ (Lenkija), 2016 m. spalio 7–9 d. – „LDK gynybinės ir rezidencinės architektūros paveldas dabartinėje Vakarinėje Baltarusijoje“ (Baltarusija).

Prieš išvykstant į seminarus buvo parengtos jų programos, pateikti planuojamų aplankyti objektų sąrašai ir trumpi jų aprašymai, susisiekti su numatytais aplankyti muziejų vadovais, susitarta dėl jų lankymo, gidų, kurie galėtų išsamiai supažindinti su veikiančiomis ekspozicijomis ir naujausiomis parodomis, paslaugų. Seminaro dalyviams iš anksto buvo pateikta išsami su kelionėmis susijusi

informacija. Tuo pat metu į seminarus vykstančių muziejininkų buvo paprašyta iš anksto ir savarankiškai susipažinti su planuojamais aplankyti objektais ir juose veikiančių įstaigų skaitmenintu kultūros paveldo objektų turiniu, publikuojamu šių įstaigų interneto svetainėse, portaluose, duomenų bazių viešosiose prieigose, pateiktu į svarbiausią Europos kultūros paveldo portalą, kuris jau yra tapęs ir internetine platforma, „Europeana“ (www.europeana.eu), pasidailinti surinkta informacija su kitais planuojamų seminarų dalyviais.

„Neatrastoji Kuršžemė“

Išvažiuojamojo seminaro, kuris vyko Latvijoje, metu jo dalyviai pirmiausia susipažino su Rygos miesto istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, aplankė *Art Nouveau*, Latvijos nacionalinę dailės ir Dekoratyvinės dailės ir dizaino muziejus.

Daugiausia dėmesio skirta rekonstruotam Latvijos nacionaliniam dailės muziejui. Jame įrengtos naujos didelės ekspozicinės erdvės. Rekonstrukcijos projektą parengė Lietuvos architektai. Jiems puikiai pavyko seno muziejaus pastato vidaus erdvėms ir interjerams suteikti šiuolaikiškumo, anksčiau nenaudotas pastato pastoges, terasas kitas patalpas pritaikyti muziejinėms reikmėms. Vaikščiodamas ten jautiesi taip, lyg būtum moderniame XXI a. pastatyname muziejuje.

Pagrindinėje muziejaus Latvijos nacionalinės dailės ekspozicijoje kone kiekvienoje salėje yra įrengti informaciniai terminalai. Juose keliomis kalbomis pateikta išsami tekstinė ir vaizdinė informacija, kurioje pagal laiko juostą galima lengvai susirasti dominančią informaciją apie konkrečiu laikotarpiu kūrusius dailininkus, ryškiausius jų kūrinius ir bendras to laikotarpio dailės tendencijas Latvijoje. Daugiakalbiškumas pastebimas ir kitose muziejaus patalpose veikiančiuose informaciniuose terminaluose. Jų čia yra gana daug, bet ne per daug, jie visi modernūs, stovi matomose vietose ir netrukdo tiems, kas jais nesinaudoja.

Išskirtinio dėmesio vertos pastato pirmame, cokoliniame aukštuose, rūsiuose įrengtos patalpos, pradedant nuo muziejaus kasų,

Latvijas nacionālā dailē muzejā. D. Mukienēs nuotrauka

Latvijas nacionālā dailē muzejā. D. Mukienēs nuotrauka

kuriose dideliame pailgame, beveik visą sienos plotį užimančiame ekrane lankytojams pateikiama besikeičianti aktuali informacija apie veikiančias ekspozicijas, parodas, bilietų kainas, darbo laiką ir kt. Su šia informacija patogų susipažinti laukiant savo eilės prie bilietų kasų ar jau įsigijus bilietą. Pirmame aukšte, netoli kasų, įrengti dar du lankytojams skirti informaciniai terminalai, kuriuose taip pat daug vertingos informacijos apie muziejų.

Moderniai įrengtame pastato cokoliniame aukšte, rūsiuose galima pamatyti eksponatų iš atvirų rinkinių fondų. Koridoriuose, kuriais patenkama į pagrindines parodų sales, įrengta keletas modernių informacinių terminalų, veikia šiuolaikiškai įrengtos nedidelės parodos. Čia, šiek tiek pritemdytoje erdvėje, pristatomų parodų aktualiausia tekstinė informacija projektoriais moderniai pateikiama tiesiai ant sienų. Dizainas šiuolaikiškas, pagaulus. Visa tai padeda pasiekti itin didelio efekto – muziejaus lankytojai čia pasijunta laukiami bei parodoma, kad žmonės sugeba dirbti kūrybingai ir šiuolaikiškai. Šis įspūdis nesumenksta ir susipažįstant su muziejuje eksponuojamomis keičiamomis senosios dailės parodomis. Įrengiant jas taip pat nepamiršta sukurti specialias elektronines šviečiamąsias programas, su kuriomis lankytojai gali susipažinti salėse veikiančiuose informaciniuose terminaluose. Šiose salėse ekranuose rodomi filmai. Jose taip pat pateikiama įdomi informacija apie parodose pristatomus kūrinius ir jų autorius. Parodas ir čia pajvairina pasitelkus projektorius ant tuščių sienų pateikiama aktuali informacija.

Puikiai kultūros paveldo skaitmeninis turinys panaudotas muziejuje seminario metu veikusioje istorinėje-dokumentinėje parodoje. Joje daug istorinę vertę ir didelį informacinį krūvį turinčių nuotraukų bei dokumentų. Ne, čia nebuvo po stiklu padėtų nuo laiko pageltusių ir aptrupėjusių nuotraukų ar dokumentų. Prieš rengiant parodą visa tai buvo suskaitmeninta, o ekspozicijoje panaudotos kelis, o kai kur net keliolika kartų iš skaitmeninių bylų padidintos nuotraukos ir dokumentai, jie labai moderniai, atsižvelgiant į laiko juostą, išeksponuoti, papildyti kita parodų salėse pateikiama

glausta informacija. Lankydamiesi muziejuje daugiausia jaunimo matėme būtent šioje parodoje. Ir mums čia norėjose ilgiau pabūti, nes informacija pateikta labai patraukliai, tai, ką matai, lengva įsiminti, veikia emocijas.

Yra šiame muziejuje ir moderniai įrengtos edukacinės patalpos, veikia restoranai, į kuri patenkama ir iš muziejaus patalpų, ir tiesiai iš gatvės. Lankytojai gardžia kava, kitais skanėstais šiltu oru mėgaujasi šio restorano terasoje.

PUIKU! Yra ko pasimokyti Lietuvos muziejams. Tokia buvo bendra išvada aplankius šį muziejų. Akivaizdu, kad rekonstruojant čia tiek ekspozicijų, tiek parodinių, tiek lankytojams aptarnauti skirtų patalpų įrengimo klausimai buvo sprendžiami kompleksiskai, tad nieko dabar nereikia papildomai kaišioti į parodų sales (nei informacinių terminalų, nei televizorių ar kitų įrenginių), taigi, „meno saviveiklos“ čia nereikia ir jos nematyti.

Ventspilyje taip pat buvo susipažįstama su šio miesto istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, kurorto vystymo tendencijomis. Nustebino skiriamas dėmesys šio kurorto puošimui – tiek gėlių, tiek išmonės, žaismingumo įvaldant miesto erdves mažai kur kitame Europos mieste gali pamatyti.

Seminaro dalyviai Ventspilyje daug dėmesio skyrė moderniai įrengtai Ventspilio Livonijos ordino pilies muziejaus nuolatinei ekspozicijai ir parodoms. Patraukė dėmesį ir puikiai tvarkoma muziejaus aplinka, erdvėse po atviru dangumi įrengtos edukacijai skirtos aikštelės. Poros valandų viešnage šiame muziejuje parodė, kad Lietuvos muziejų darbuotojams yra ko pasimokyti iš Ventspilio kolegų tiek skaitmeninio turinio, tiek naujausių informacinių technologijų panaudojimo įrengiant ekspozicijas, tiek ir didelių senųjų istorinių pastatų pritaikymo muziejinėms reikmėms srityse.

Ēduolėje seminaro dalyviai susipažino su privatiems kolekcininkams priklausančios Ēduolės pilies, kurioje eksponuojamos jų savi-ninkų kaupiamos kultūros paveldo objektų kolekcijos, muziejumi. Šioje pilyje-muziejuje kultūros paveldo skaitmeninimo srityje dirbantiems specialistams nepavyko rasti, kur atgaivinti širdį. Nerado

čia ko pasimokyti ir ekspozicijas, parodas savo muziejuose rengiantys seminaro dalyviai.

Ši pilis – savotiški kolekcininkų sukaupytų vertybių atviri fondai, kuriuos iš dalies bandyta sugrupuoti pagal tai, kokia buvo šios pilies patalpų pirminė paskirtis, bet tokio nuoseklumo čia ne visur laikomasi. Pilyje galima rasti lankytojams atvertų patalpų, kuriose kaupiami objektai nieko bendro neturi su šio pastato istorija, pagrindinėse salėse eksponuojamu turiniu. Čia greta vertingų kristalų grynuolių yra ir menkaverčių papuošalų, kitokios smulkmės, o peržengęs dar kitos patalpos slenkstį pamatai stirtas pliušinių žaislų, lėlių... Tačiau sužavėjo pilies aplinka. Svertingai buvome priimti pilies restoranėlyje.

Taigi, šioje pilyje galima pamatyti gana vertingų vaizduojamosios, taikomosios dailės kūrinių, išgirsti įdomią šios pilies istoriją ir legendų apie gyventojus, rasti unikalių gamtos objektų ir kartu pasimokyti, ko muziejuose nereikėtų daryti. Kultūros paveldo skaitmenintojai pilyje dar nėra apsilankę ir jų sukurtu skaitmeniniu turiniu čia nesinaudojama.

Kuldygoje domėtasi šio miesto istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, lankytasi Kuldygos regiono muziejuje. Didelių naujovių jame nėra. Tradiciškai įrengta ekspozicija informatyvi, turtinga. Suteikiant lankytojams papildomos informacijos ar išryškinant tai, kas pateikta ekspozicijoje, informacinių technologijų galimybėmis čia naudojamas menkai, tačiau tai, kas veikia, yra įrengta vietoje ir gerai. Akį patraukia ekspozicijoje esantis didelis ekranas, kuriame rodomi filmai, kita informacinė medžiaga. Yra muziejuje atskira nedidelė patalpa garso įrašams perklausyti. Čia matomoje vietoje kabo ausinės. Ekspozicijoje kai kuriuose stenduose panaudotos suskaitmenintos nuotraukos.

Tiek šiame, tiek Rygos *Art Nouveau* muziejuje su ekspozicijomis seminaro dalyvius supažindino muziejų gidės, kurios vilkėjo tokio laikotarpio ir stiliaus, kokie yra muziejaus pastatai, rūbais. Tai suteikė itin maloniai ir pažinčiai suteikė egzotikos.

Paskutinįją seminaro dieną lankėmės Liepojoje. Čia susipažinome su šio Latvijos uostamiesčio istorija, architektūra, žymiausiais

Liepojos muziejuje. D. Mukienės nuotrauka

kultūros paveldo objektais, Karuostos vietoje, Karuostos uosto kalėjimo muziejaus pastato ir išpūdingos cerkvės architektūra bei interjeru. Daugiausia dėmesio buvo skirta Liepojos muziejui, jo nuolatinėi ekspozicijai ir naujausioms parodoms. Šio muziejaus nuolatinė miesto istorijos ekspozicija, kurioje daug archeologinių radinių, dailės kūrinių ir kitokių kultūros paveldo objektų, įrengta tradiciškai. Naujausių informacinių technologijų galimybėmis čia naudojamos mažai. Visai kitoks vaizdas pastato cokoliniame aukšte pastaraisiais metais įrengtoje krašto etnografijos ekspozicijoje, kurią kurdami, žaisdami spalvomis, apšvietimu itin sumaniai pasidarbavo dailininkai-dizaineriai. Muziejinėms reikmėms ne tik sėkmingai įrengtos cokolinio aukšto patalpos, bet jose labai funkcionaliai ir pagal paskirtį pritaikytos ekspozicijoms ir edukacijai skirtos įvairios informacinių technologijų teikiamos galimybės. Čia veikia informaciniai terminalai, ekranai ir kitos priemonės. Tai, ką gali sužinoti naudodamasis minėtais įrenginiais, yra labai informatyvu ir šiuolaikiškai bei įtaigiai pateikta. Tad gali gerokai daugiau sužinoti apie tai, kas pateikta tradiciniu būdu suformuotos ekspozicijos dalyje. Pasirūpinta, kad lankytojams šią informaciją peržiūrėti, perklausti būtų patogu. Tam skirtas inventorius

(pvz., mediniai suolai) puikiai integruotas į patalpų interjerą ir tarsi papildo ekspoziciją.

Maloniai nuteikė Liepojos muziejaus trumpalaikėms parodoms skirtos erdvės, juolab kad tuo metu čia buvo eksponuojami Lietuvos dailininkų kūriniai. Čia, kaip ir Rygoje veikiančiame Latvijos nacionaliniame dailės muziejuje, dėmesį atkreipė paplitusi Europos muziejuose pastarųjų metų tendencija eksponuoti ne originalias, o ant įvairios faktūros popieriaus iš skaitmeninių failų atspausdintas dideles nuotraukas (ir istorines, ir šiuolaikines). Taigi, originali nuotrauka lieka fonduose, o parodose, ekspozicijose lankytojams pristatomos didelės jų skaitmeninės kopijos. Taip nesunkiai įvaldoma ekspozicinė erdvė, parodai suteikiama šiuolaikiškumo. Nuotraukų nedaug, tačiau jos patraukia dėmesį, lankytojai jas lengvai įsimena. Vienur tos nuotraukos išdėstomos tradiciškai viena eile (Liepojos pavyzdys), kitur – „pablaškius“ ant didžiulių sienų tarsi be sistemos (tokia praktika taikyta jau aptartoje Latvijos nacionaliniame dailės muziejuje veikusioje istorinėje-dokumentinėje parodoje). Abiem atvejais tai įdomu, informatyvu, patrauklu ir šiuolaikiška.

Beveik visi aplankyti muziejai turėjo daug lankytojams skirtų informacinių leidinių (lankstinukų, bukletų, skrajučių ir kt.). Daugumą jų tiek muziejuose, tiek viešbučiuose ir turizmo informacijos centruose galima gauti nemokamai.

Iš šio seminaro metu aplankytų muziejų didžiausią išpūdį muziejininkystės praktikos, skaitmeninio turinio bei informacinių technologijų galimybių panaudojimo įrengiant ekspozicijas ir parodas srityje paliko Latvijos nacionalinis dailės muziejus Rygoje, Ventspilio Livonijos ordino pilies muziejus ir Liepojos muziejus. Ateityje plėtojant tarptautinius ryšius Lietuvos muziejams būtų prasminga su šiais muziejais užmegzti ar palaikyti glaudesnius ryšius. Bene didžiausia bendradarbiavimo perspektyva atsiveria su Liepojos muziejumi, kuris turi jaukias laikinoms parodoms skirtas erdves ir lietuvių iniciatyvų nuolat laukia.

„Senoji Prūsija: Griunvaldas, Torunė, Olyva, Gdanskas, Malborkas, Olštynas“

Seminarą, kuris vyko buvusiose Prūsijos žemėse, pradėjome keliaudami per Palenkės vaivadiją – buvusias jotvingių žemes. Čia susipažiname su šio krašto, Augustavo gyvenvietės istorija, dabartimi, Augustavo kanalu.

Griunvalde seminaro dalyviai aplankė Žalgirio mūšio memorialą, susipažino su Žalgirio mūšio atminimą populiarinančiu muziejumi, veikiančiu Žalgirio mūšio lauko teritorijoje, jo nuolatine ekspozicija.

Kitas svarbus seminaro dalyvių aplankytas objektas buvo Torunės miestas. Daugiausia laiko skirta jo istoriniam centrui. Čia buvo susipažinama su žymiausiais miesto istoriniais, architektūriniais ir urbanistiniais paminklais, lankytasi turtinga ir itin vertinga dailės kūrinių kolekcija garsėjančiame Torunės senosios rotušės muziejuje. Čia visus sužavėjo ne tik itin turtinga ir profesionaliai įrengta nuolatinė ekspozicija, bet ir moksleivių kūrybai skiriamas dėmesys – tuo metu pagrindinė didžiulė muziejaus parodų salė buvo skirta vien tam. Niekio panašaus Lietuvoje bent jau pastaraisiais metais nėra tekę matyti.

Antrąją seminaro dieną lankytasi Gdynėje veikiančiame itin šiuolaikiškai įrengtame interaktyviame Emigracijos muziejuje. Buvo aplankytas ir Gdanskio nacionalinio muziejaus Senosios dailės padalinys, Gdanskio gintaro muziejus. Seminaro dalyviai susipažino ir su Gdanskio miesto istorija bei architektūra, žymiausiais senojo miesto kultūros paveldo objektais. Šio miesto muziejininkai mums siūlė užsukti ir į itin šiuolaikiškai įrengtą Nacionalinį jūrų muziejų, tačiau seminaro metu tam laiko nebebuvo galimybės skirti.

Trečiąją kelionės dieną buvo lankoma Malborko pilis, joje veikiančio muziejaus nuolatinės ekspozicijos (istorijos, gintaro ir ginklų).

Šio seminaro metu buvo susipažinama ne tik su lankomais objektais, bet ir domimasi, kaip muziejų ekspozicijose, parodose taikomos naujausių informacinių technologijų galimybės, kokios sukurto skaitmeninio turinio panaudojimo formos, kultūros paveldo objektų

Žalgirio mūšio muziejuje. D. Mukienės nuotrauka

restauravimo praktikos. Aiškinant, kokių yra galimybių artimiausiais metais pradėti vykdyti bendradarbiavimo per sieną projektus tarp LM ISC LIMIS, kitų LDM padalinių ir aplankytose vietovėse veikiančių muziejų, kitų kultūros paveldo objektuose veikiančių įstaigų.

Iš aplankytų muziejų savo modernumu, aukštu muziejininkystės lygiu itin išsiskyrė Torunės senosios rotušės muziejus, Gdynėje veikiantis interaktyvus Emigracijos muziejus bei Malborko pilies gintaro ir ginklų ekspozicijos.

Kalbant apie Lenkijos muziejus, aktualu pažymėti, kad čia visur, kaip jau minėtame Torunės senosios rotušės muziejuje, pirmiausia didelį įspūdį daro vertingų eksponatų gausa ir puikus jų eksponavimas, apšvietimas. Matyti, kad ekspozicijos kuriamos labai apgalvotai, metodiškai, panaudojant per ilgus metus sukauptą muziejinės veiklos praktiką, muziejininkų vykdomų tyrimų rezultatus ir naujausių informacinių technologijų teikiamas galimybes. Saviveiklos čia nėra su žiburiu nerasi. Visur juntama, kad dirbama

Malborko pilyje. D. Mukienės nuotrauka

kartu su profesionaliais, muziejininkystės srityje daug žinių turinčiais dailininkais-dizaineriais. Tokios naujausios ekspozicijos, kaip Gdynės emigracijos muziejaus ir Malborko pilies gintaro ir ginklų, sukurtos pagal itin aukšto lygio profesionalių dailininkų-dizainerių ir muziejininkų parengtus projektus, kurie įgyvendinti kompleksiskai, atrenkant pagal tematiką ir atskirus laikotarpius svarbiausius, vertingiausius, iškalbingiausius eksponatus ir kartu su jais pateikiant naujausių tyrimų duomenis. Tekstinė informacija pateikiama moderniuose stenduose, informaciniuose terminaluose, ekranuose rodomoje vaizdo medžiagoje, ant sienų pasitelkus projektorius pateikiamoje informacijoje ir kitais šiuolaikiškais būdais.

Apsilankius Gdynėje veikiančiame interaktyviame Emigracijos muziejuje, kai kurie seminaro dalyviai išsitarė, kad čia pabuvojus galima pulti ir į depresiją... Priežastis ta, kad sunku net ir įsivaizduoti, kiek lėšų reikia muziejui turėti, koks didžiulis istorikų, muziejininkų būrys daugelį metų turi dirbti ir kaip glaudžiai turi bendradarbiauti muziejus su privačiomis kultūrinių industrijų paslaugas

Emigracijos muziejuje. D. Mukienės nuotrauka

Emigracijos muziejuje. D. Mukienės nuotrauka

Emigracijos muziejuje. D. Mukienės nuotrauka

teikiančiomis įmonėmis, kad būtų sukurtas toks muziejus kaip šis. Jame praktiškai nėra originalių eksponatų (jie saugyklose), bet ekspoziciniai sprendimai tokie šiuolaikiški ir lankytojus pagau-
nantys, kad gali visą dieną čia vaikščioti, naudodamasis įvairiau-
sių informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis mėgautis
pateikiama informacija, bandydamas kiek įmanoma daugiau jos
pasiimti. Įdomiai sudarytu besikeičiančių nuotaikų ir temų marš-
rutu keliauji iš vienos ekspozicinės erdvės į kitą, kur tave pasitinka
ne tik skoningai padaryti įvairiaspalviai informatyvūs standai, bet
ir informaciniai terminalai, įdomia vaizdo medžiaga stebinantys
ekranai, bet ir kiekvienai temai sukurta vis kita nuotaika, kurią kai
kur sustiprina lankytojų nevarginantys tylūs muzikos garsai, o kai
kada net ir specialiai į ekspozicinę erdvę leidžiami kvapai. Beveik
kiekvienoje ekspozicinėje patalpoje lankytojui sudaryta galimybė,
be to, kas pateikta kūrybiškai įrengtuose informaciniuose stenduose,
į papildomos informacijos paieškas įsijungti ir pačiam. Gali padir-
bėti prie informacinių terminalų, atsisėdęs į lėktuvo salono muliažą

kai ką įdomaus išgirsti ir pan. Nemažai ir atraktyvių objektų: gali užėiti į trėmimui naudotą vagoną, kitoje patalpoje rasi istorinio laivo didžiulį modelį, yra ir patalpa, kurioje – miško imitacija. Ir visa tai – viename muziejuje, kurio ekspozicija pradedama specialiai į įrengtoje į ateivių laivą panašioje patalpoje.

Šis muziejus, kaip daugelis kitų Lenkijoje, turi ir lankytojams dosniai dalija informacinius leidinukus, praalkusius pakviečia į muziejaus restoraną-kavinę, kur maistas skanus ir gana nebrangus.

Lankytojams aptarnauti skirtose patalpose lietuviams kai kurių portretų nelabai norėtusi matyti, bet tai jau politika – tegu tai lieka patiems lenkams.

„LDK gynybinės ir rezidencinės architektūros paveldas dabartinėje Vakarinėje Baltarusijoje“

2016 m. spalio 7–9 d. vykusio seminario metu buvo aplankyta dabartinės Baltarusijos teritorijoje esanti Krėva, Alšėnai, Minskas, Nesvyžius, Myras, Naugardukas, Gardinas, Lyda ir Murovanka.

Krėvoje, kaip tradiciškai priimta lankant Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės buvusius gynybinius ir rezidencinius architektūros paveldo objektus dabartinėje Vakarinėje Baltarusijoje, daugiausia dėmesio skirta čia išlikusiems pilies griuvėsiams. Prieigos prie jų sutvarkytos, įrengtas informatyvus standas, kuriame pateikti pagrindiniai faktai apie šią vietovę bei pilį.

Alšėnų miestelyje susipažinta su šioje vietovėje esančiais vėlyvojo renesanso rezidencinės-gynybinės pilies griuvėsiais, Alšėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia ir pranciškonų vienuolynu (XVII–XVIII a.).

Krėvoje ir Alšėnuose griuvėsiai įspūdingi, bet tik tiek. Kiekvieno susipratusio, praeitį gerbiančio lietuvio, ko gero, ir baltarusio, nerimą čia kelia tai, kas bus su tuo, kas dar yra išlikę. Tai, kad „buldozerinė“ politika čia veikia, itin akivaizdu Alšėnuose, kur po atviru dangumi ne tik vėjo, lietaus, permainingų orų kasdien yra naikinami vertingi praėjusio laiko ir buvusios kultūros liudininiai. Nėra čia muziejų, nėra ir gidų, tad džiaugėmės bent tuo, kad

šioje kelionėje, kaip ir važinėjant po Lenkiją, mus lydėjo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją po narelių išnarsčiusi, Baltarusiją dešimtis kartų skersai ir išilgai išvažinėjusi kelionių gidė, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto lektorė Dalia Vitkauskaitė.

Minske buvo susipažinta su šio miesto istorija, jo senamiesčiu ir naujausiais mikrorajonais, aplankytas Baltarusijos Respublikos nacionalinis dailės ir Istorijos muziejai, juose veikiančios ekspozicijos ir parodos. Vakare, pakilus į itin moderniai įrengtos Baltarusijos nacionalinės bibliotekos pastato viršų, grožėtasi naktinio Minsko panoramomis.

Minske bene labiausiai nustebino per keletą pastarųjų metų nepaprastai išaugęs ir toliau sparčiais tempais statomas miestas. Per trumpą laiką labai pasikeitė ir jo senamiestis. Bendras išpūdis stulbinantis. Visai kas kita, jei pradėsi kaip profesionalas gilintis į smulkmenas. Tada vis labiau pradės aiškėti, kad tai ne smulkmenos, o labai didelės problemos. Viena iš pagrindinių jų priežasčių, matyt, ta, jog mūsų kaimynams baltarusiams bendrai lietuvių ir baltarusių istorijai priklausančio kultūros paveldo yra tekę labai daug. Atsiradus ekonominėms ir finansinėms galimybėms, buvo nutarta dalį jo, – kas yra labiausiai turistų lankomose vietose, – per trumpą laiką atgaivinti. Tačiau... Trūko šios srities specialistų, partirties, gal pernelyg ir savo jėgomis pasitikėta, todėl dabar kai kur, kad ir auksu blizga, bet padaryta ne visai taip, kaip reikėjo, daug kas negrįžtamai prarasta, nors galėjo būti išsaugota. Tai buvo aki-vaizdu ir lankantis kituose muziejuose, ypač įrengtuose renovuotose, restauruotose pilyse.

Lankantis Minske veikiančiame Baltarusijos Respublikos nacionaliniame istorijos muziejuje norėjosi kuo greičiau pasiekti ekspozicijų pabaigą, nes čia atrodo, kad ekspozicijos įrengtos praėjusio amžiaus viduryje, o ir tai, kas pastaraisiais dešimtmečiais sukurta, padaryta gana neskoningai ir neprofesionaliai. Tačiau visai kitaip jautėmės Baltarusijos Respublikos nacionaliniame dailės muziejuje, kuris savo erdvėmis, keičiamomis parodomis sužavėjo visus. Nuolatinėje ekspozicijoje daug vertingų eksponatų, jie metodiškai

pateikti lankytojams. Muziejininkams norėtusi, kad muziejuje politikos „ausys nekęšotų“, tačiau čia bent jau istorinę Baltarusijos dailę pristatančios ekspozicijos dalyje tų „ausų“ buvo neišmanoma nepastebėti.

Informacinių technologijų teikiamos galimybės rengiant šio muziejaus ekspozicijas ir parodas yra pasitelkiamos. Muziejuje yra ir vaizdo medžiagą demonstruojančių ekranų, ir informacinių terminalų, tačiau daug erdvės jiems neskiriama.

Informacinės reklaminės medžiagos šiame ir kituose Baltarusijos muziejuose gerokai mažiau negu Latvijoje ir Lenkijoje, kai kur galima jos išsigyti tik už pinigus.

Seminaro metu buvo aplankytas ir 400 metų magnatų Radvilų giminei priklausęs Nesvyžius, šiame mieste esantis Nesvyžiaus Radvilų architektūrinis, rezidencinis ir kultūrinis ansamblis, kuris 2005 m. įrašytas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Lankytasi Nesvyžiaus bažnyčioje, kuri yra viena didžiausių Europoje nekropolių, – jos rūsyje palaidota beveik šimtas didikų Radvilų giminės atstovų. Turėjome laimės ir mes nusileisti į rūsius ir pamatyti Radvilų giminės amžinojo poilsio vietą. Susipažinta ir su Nesvyžiuje stovinčia Radvilų rezidencine pilimi (XVI a. pab.–XVIII a.), joje veikiančiu muziejumi, jo ekspozicijomis ir parodomis, pilies parku. Čia išpūdinga, juolab kad parke lankėmės pirmosioms šalnomis nurausvinus klevų lapus, paausavus beržus ir nuklojus parko takus ir pieveles įvairiaspalviais, nostalgiją keliančiais rudeniniais lapais.

Didinga renovuota Nesvyžiaus pilis nuo ryto iki vakaro pilna lankytojų, tarp kurių daug su tėveliais atvykusių vaikų, moksleivių grupių, svečių iš užsienio. Muziejų lankymas baltarusiams – įprastas dalykas, garbės ir pareigos reikalas. Panašu ir Lenkijos muziejuose.

Pilyje ekspoziciniai muziejiniai plotai didžiuliai, daug išpūdingų eksponatų, nors dalis jų – kopijos. Renovuojant, restauruojant pilies patalpas čia taip pat padaryta nemažai klaidų, tačiau visuma stebina baltarusių sugebėjimu patraukti lankytojus ir jiems perteikti šios pilies bei krašto istoriją. Džiaugėmės ir mūsų grupei skirta gide.

Nesvyžiaus pilyje. D. Mukienės nuotrauka

Šios pilies muziejuje informacijai pateikti nemažai pasitelkiama informacinių technologijų teikiamų galimybių, nors kažko itin modernaus, t. y. to, ką matėme Lenkijoje, kas jau veikia kai kuriuose Lietuvos muziejuose, čia neteko pastebėti. Įrengiant ekspozicinius plotus kūrybingai yra pasidarbavę dailininkai-dizaineriai.

Didelis dėmesys pilyje skiriamas lankytojų aptarnavimui. Gerai dirba gidai, puikiai įrengtos mašinų stovėjimo aikštelės, prieigos prie muziejaus, pilyje veikia restoranas, kavinė, gerai įrengti sanitariniai taškai.

Architektūriniu ir muziejiniu požiūriu įspūdinga ir Myro pilis (XV–XVI a. sandūra). Seminaro metu daug dėmesio skirta jos istorijai, architektūrai, pilyje veikiančioms muziejaus ekspozicijoms ir parodoms. Jos įrengtos panašiai kaip Nesvyžiaus pilyje. Ekspонатų daug – originalūs vertingi, o kopijos padarytos kokybiškai, tad dažnai nuo originalų jų net ir neatskirsi. Tekstinės informacinės medžiagos nedaug. Pagrindinis informacinis krūvis čia, kaip ir Nesvyžiaus muziejuje, tenka eksponatams.

Myre seminaro dalyviai apėlė ir įspūdingą Myro Šv. Mikalojaus baėnyėią.

Naugarduke, kuris yra įsikūręs aukščiausiai virš jūros lygio esančioje Baltarusijos vietovėje, daugiausia dėmesio skirta Naugarduko pilies istorijai. Apžiūrėtos šios pilies liekanos, susipaėinta su pilies, šalia veikiančios parapinės Viešpaties Atsimainymo baėnyčios istorija. Aplankytas Naugarduko centre išlikęs Mickeviėių dvarelis, kuriame jau seniai veikia poeto Adomo Mickevičiaus muziejus. Pagarba poetui buvo atiduota ir prie XX a. I p. jo garbei supilto pilkapio.

Architektūra, europietišku seminaro dalyvius nudėiugino Gardinas – XVII–XVIII a. buvęs antras pagal svarbą LDK miestas po Vilniaus. Čia lankytasi Vytautui Didžiajam priklausiusioje Aukštutinėje pilyje, taip pat Žemutinėje pilyje – pastatų komplekse, kur rinkdavosi LDK Didysis Seimas. Išsamiai susipaėinta su Šv. Boriso ir Glebo cerkve – jos XII a. pastatas yra unikalus ir vienas seniausių mūro architektūros paminklų LDK teritorijoje. Daugelis seminaro dalyvių suspėjo pasiėivalgyti po kultūros paveldo turtingą jėzuitų Šv. Pranciškaus Ksavero baėnyėią su vienuolynu ir kolegija (XVII–XVIII a.), bernardinų baėnyėią ir vienuolyną (XVII–XVIII a.), Švč. Mergelės Marijos Apreiėkimo baėnyėią ir brigiteėių vienuolyną (XVII a. I p.), užsukti į Vaistinės bei Religijos istorijos muziejus.

Gardine veikiančiuose muziejuose pasisemti patirties, kaip įrengiant ekspozicijas ir parodas būtų galima efektyviai panaudoti šiuolaikinių informacinių technologijų teikiamas galimybes ir sukurėą skaitmeninį turinį, nebuvo iš ko. Šis ekspozicijų ir parodų modernizavimo etapas čia dar ateityje.

Grįėtant į Vilnių buvo sustota Murovankos kaimelyje, kur iki šiol tebestovi XVI a. pr. pastatyta unikalios architektūros gotikinė gynybinio tipo Švč. Mergelės Marijos Gimimo cerkvė – vienas vertingiausių gotikos paminklų dabartinėje Baltarusijos Respublikoje. Ši cerkvė priskiriama unikaliai gotikinių cerkvių statybos reiėkiniui, susiklosėusiam LDK lotyniėkosios ir bizantiėkosios civilizacijų paribyje.

Paskutinė seminaro metu aplankyta vietovė buvo Lydos miestas, kuriam pradžią davė XIV a. I p. pastatyta Lydos pilis (Krėvos pilis „sesuo“). Seminaro dalyviai susipažino su jos istorija, architektūra, vykdytais restauravimo darbais.

Iš aplankytų dabartinės Baltarusijos teritorijoje esančių muziejų gana šiuolaikiškai įrengta ekspozicija ir parodomis išsiskyrė tik Baltarusijos Respublikos nacionalinis dailės muziejus, su kuriuo LDM jau daug metų bendradarbiauja, keičiasi parodomis. Plėtojant bendradarbiavimą su šios šalies muziejais, rekomenduotina ir toliau palaikyti ryšius ne tik su šiuo, bet ir su Myro, Nesvyžiaus pilių muziejais, Naugarduko Adomo Mickevičiaus muziejumi, kuriame yra įrengtos ir trumpalaikėms parodoms skirtos patalpos.

Viso išvažiuojamojo seminaro metu buvo atliekama lankomų kultūros paveldo objektų fotofiksacija. Nuotraukos yra įkeltos į muziejaus duomenų bazes, jomis jau turi galimybę naudotis visi LDM darbuotojai, prireikus, ir kiti muziejai.